

PLATFORMA

za učešće delegacije Vlade Crne Gore, koju predvodi prof. dr Anđela Jakšić-Stojanović, ministarka prosvjete, nauke i inovacija, na Globalnom ministarskom dijalogu o naučnoj diplomatiji, koji će se održati 25. i 26. marta 2025. godine u Parizu, Republika Francuska.

I Opšte informacije

Na poziv agencije Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), delegacija Crne Gore, koju predvodi ministarka prosvjete, nauke i inovacija, prof. dr Anđela Jakšić-Stojanović, učestvovaće na Globalnom ministarskom dijalogu o naučnoj diplomatiji, koji će se održati 25. i 26. marta 2025. godine u Parizu, Republika Francuska.

Globalni ministarski dijalog o naučnoj diplomatiji će se sastojati od dva glavna elementa:

- Segment sa više zainteresovanih strana, 25. marta 2025. godine, koji će okupiti stručnjake, naučnike i diplomate da zajedno istraže i ispitaju inovativne okvire naučne diplomatije i pristupe u trenutnom složenom globalnom kontekstu.
- Ministarski segment, 26. marta 2025. godine, pružiće platformu za ministre odgovorne za nauku i spoljne odnose kako bi razgovarali o prioritetima naučne diplomatije i istraživali konkretna područja saradnje.

Ključni rezultat Ministarskog segmenta biće zajednička ministarska izjava „Naučna diplomatija u svijetu koji se brzo mijenja: izgradnja mira u umovima muškaraca i žena“ i najave, po potrebi, konkretnih inicijativa naučne diplomatije. Ova izjava će se nadovezati na rezultate Segmenta sa više zainteresovanih strana na kojem se očekuje da će se postići dogovor o Pariskoj deklaraciji o naučnoj diplomatiji 2025 u kojoj se navodi revidirani okvir za globalnu naučnu diplomatiju i skup preporuka za efikasno korišćenje naučne diplomatije za unapređenje zajedničkih ciljeva.

II Značaj učešća

Živimo u svijetu gdje su geopolitičke složenosti duboko povezane sa brzim tehnološkim napretkom. Suočavanje sa globalnim izazovima, od pandemija i klimatskih promjena do mirnog upravljanja prekograničnim resursima, zahtijeva ne samo rješenja zasnovana na nauci, već i čvrstu posvećenost očuvanju ljudskog prava na dijeljenje naučnih dostignuća i koristi koje donose. Kao što je navedeno u Paktu Ujedinjenih nacija za budućnost, nauka, tehnologija i inovacije imaju potencijal da ubrzaju ostvarenje ciljeva Ujedinjenih nacija kroz sve tri oblasti njihovog rada – održivi razvoj, mir i bezbjednost, i ljudska prava. Pitanja nauke i tehnologije postaju integralni dio javnih politika, spoljne politike i multilateralnih odnosa.

Kako države sve više istražuju povezanost između naučnih dostignuća i diplomatskih napora, koncept i praksa naučne diplomatije dobija novi zamah, sa naučnim informacijama koje postaju sastavni dio diplomatskih odnosa i političkih odluka.

Sve je veće prepoznavanje potrebe za jačanjem naučne diplomatije kao multilateralnog pristupa za rješavanje velikih društvenih izazova i promovisanje

donošenja odluka zasnovanih na dokazima na globalnom nivou. Fokus naučne diplomatije se širi kako bi obuhvatio njene prednosti, i služio i nacionalnim i međunarodnim interesima.

Kao agencija Ujedinjenih nacija osnovana da „izgradi mir u umovima ljudi širom svijeta kroz nauku, obrazovanje, kulturu i komunikaciju“, UNESCO naučnu diplomatiju drži u fokusu svog djelovanja od njegovog osnivanja. Korišćenjem naučnih i tehnoloških saradnji kao alata za poboljšanje odnosa među državama članicama, UNESCO je bio na čelu značajnih inicijativa koje su duboko obilježile međunarodnu scenu naučne diplomatije.

Trenutni odnos između geopolitičkih, socioekonomskih i tehnoloških snaga, posebno dok se vještačka inteligencija razvija u našem digitalizovanom svijetu i raste nepovjerenje među državama, zahtijeva da preispitamo postojeće mehanizme naučne diplomatije i razvijemo inovativne pristupe koji spajaju međunarodne naučne saradnje i diplomatske napore. Ovi okviri i pristupi trebalo bi da budu fleksibilni kako bi se prilagodili brzo promjenljivim okolnostima, inkluzivni kako bi se osiguralo da se čuju svi glasovi, posvećeni rješavanju postojećih asimetrija u znanju i kapacitetima, i fokusirani na izgradnju povjerenja i međusobnog razumijevanja.

U okviru Međunarodne dekade nauka za održivi razvoj, UNESCO pojačava svoje aktivnosti na naučnoj diplomatiji kao važnom alatu za izgradnju dijaloga među narodima i u vremenima kriza i konflikata.

Kao prvi korak, UNESCO organizuje Globalni ministarski dijalog o naučnoj diplomatiji kako bi unaprijedio međunarodnu refleksiju o novom globalnom okviru za naučnu diplomatiju kao odgovor na potrebe naših savremenih društava.

Dijalog ima za cilj da:

1. Podstiče visoku posvećenost naučnoj diplomatiji kao instrumentu za promovisanje dijaloga i mira;
2. Istražuje inovativne inicijative naučne diplomatije kroz razmjene između ministara, naučnika, diplomata i eksperata kako bi doprinijeli izgradnji mira i zaštiti ljudskih prava;
3. Dogovori zajednički okvir za unapređenje zajedničkih ciljeva kroz naučnu diplomatiju;
4. Istakne postojeće inicijative i mogućnosti u naučnoj diplomatiji.

Kako bi se odgovorilo na globalne potrebe, Dijalog će se fokusirati na nekoliko prioritarnih oblasti na vezi nauke i diplomatije:

- Korišćenje nauke i diplomatije za efikasan odgovor na rastući broj kriza i njihov uticaj na naučne sisteme i njihove kapacitete za pružanje znanja za odgovor i oporavak u pogođenim oblastima;
- Osiguranje da globalni sporazumi i okviri budu zasnovani na naučnim dokazima, kako bi se rješavali globalni izazovi poput klimatskih promjena, gubitka biodiverziteta, nestašice vode i povećanja prirodnih katastrofa.
- Mirno upravljanje zajedničkim prekograničnim prirodnim resursima;
- Osiguranje prelaza na otvorenu nauku koja balansira međunarodnu naučnu saradnju sa zaštitom osjetljivih informacija;
- Istraživanje uloge naučne diplomatije u razvoju i odgovornoj upotrebi novih tehnologija kao što su vještačka inteligencija, biotehnologija, neurotehnologija i kvantne tehnologije.

Ministarki segment Dijaloga, planiran za 26. mart, uključuje 3 okrugla stola i ministarstveni ručak. Teme će biti sljedeće:

– Naučna diplomatija u vremenima kriza

U vremenima kriza, nauka ima ključnu ulogu ne samo u generisanju znanja, već i u spašavanju života, obnovi zajednica i jačanju otpornosti. Zaštita nauke i naučne saradnje tokom kriza ostaje prioritet. To uključuje zaštitu naučnih institucija, istraživača, očuvanje finansiranja i infrastrukture, kao i osiguranje nesmetanog protoka naučnih saznanja. Naučna diplomatija je moćan alat u ovom kontekstu, jer omogućava međunarodnu saradnju i dijeljenje znanja, osiguravajući da se odluke zasnovane na dokazima donose i u okolnostima geopolitičkih izazova. Pandemija COVID-19, na primjer, pokazala je kako međunarodne partnerske saradnje u nauci mogu dovesti do brzih odgovora na globalne izazove, kao što je razvoj vakcina.

– Naučna diplomatija u svijetu disruptivnih tehnologija

Kako napredak u oblastima kao što su vještačka inteligencija, kvantno računanje i biotehnologija ubrzava, globalna zajednica suočava se s dvostrukim izazovom: kako iskoristiti njihov transformativni potencijal, i istovremeno smanjiti povezane rizike i osigurati pravedno korišćenje. Brzi razvoj ovih tehnologija naglašava potrebu za efikasnim upravljanjem i ravnomjernim pristupom, čineći njihovu integraciju u međunarodne odnose hitnim pitanjem koje zahtijeva pristupe na granici nauke i diplomatije.

– Naučna diplomatija za napredak sigurne i otvorene nauke

U današnjem brzo razvijajućem naučnom i tehnološkom okruženju, otvorena nauka je ključna za napredovanje ciljeva održivog razvoja (SDGs) i promociju zajedničkog dobra. Kroz podsticanje transparentnosti, pristupačnosti i inkluzivnosti, omogućava se ravnomjerno dijeljenje znanja, jačanje globalne saradnje i ubrzanje naučnih otkrića u ključnim oblastima kao što su klimatske promjene, javno zdravlje, bezbjednost hrane i održiva energija.

– Naučna diplomatija za zajedničke prirodne i naučne resurse

Trostruka planetarna kriza — klimatske promjene, gubitak biodiverziteta i zagađenje — sve više vrši pritisak na vitalne prirodne resurse. Mnogi od tih resursa, uključujući prekogranične tokove vode, ekosisteme i globalna zajednička dobra kao što su okeani, polarne regije, atmosfera i svemir, protežu se izvan nacionalnih granica i jurisdikcija, te zahtijevaju međunarodnu saradnju za održivo upravljanje. Bez efikasnog prekograničnog upravljanja, sporovi u vezi sa zajedničkim resursima mogu eskalirati, povećavajući rizik od geopolitičkih napetosti i sukoba. Naučna diplomatija igra ključnu ulogu u upravljanju globalnim zajedničkim dobrima i resursima time što pruža okvir za saradnju zemalja na donošenju politika temeljenih na naučnim podacima.

III Razlozi za učešće

Učešće Crne Gore na Globalnom ministarskom dijalogu o naučnoj diplomatiji u Parizu ima veliki značaj iz više razloga. Prvo, ovaj dijalog predstavlja platformu za uspostavljanje i jačanje međunarodne saradnje. Crna Gora će imati priliku da uspostavi nove veze i partnerstva sa drugim zemljama, što može dovesti do zajedničkih istraživačkih projekata i razmjene naučnih ideja.

Crna Gora može iskoristiti ovu priliku da predstavi svoja naučna dostignuća i inovacije. To može značajno povećati njen ugled u međunarodnoj naučnoj zajednici i privući pažnju globalnih lidera u nauci i tehnologiji. Predstavljanje svojih postignuća na ovakvom događaju može otvoriti vrata novim mogućnostima za finansiranje i podršku naučnih projekata.

Učesnici Dijaloga će imati priliku da razmijene znanja i iskustva sa stručnjacima iz različitih oblasti. Ova razmjena može značajno doprinijeti unapređenju naučnih kapaciteta Crne Gore i omogućiti joj da primijeni najnovije naučne metode i tehnologije u svojim istraživanjima. Razmjena znanja i iskustava može takođe doprineti boljem razumijevanju globalnih naučnih trendova i izazova.

Naučna diplomatija igra ključnu ulogu u rješavanju globalnih izazova kao što su klimatske promjene, zdravstvene krize i održivi razvoj. Učešće Crne Gore u ovom dijalogu može doprinijeti globalnim naporima u ovim oblastima i omogućiti joj da pruži svoj doprinos u rješavanju problema.

Na kraju, prisustvo na ovakvim događajima povećava vidljivost Crne Gore na međunarodnoj sceni i može privući investicije i podršku za naučne projekte. Učešće na Globalnom ministarskom dijalogu o naučnoj diplomatiji je prilika za Crnu Goru da se pozicionira kao aktivan i relevantan učesnik u globalnoj naučnoj zajednici, što može imati dugoročne pozitivne efekte na njen naučni i tehnološki razvoj.

IV Sastav delegacije

Delegaciju Vlade Crne Gore čine:

1. Prof. dr Anđela Jakšić-Stojanović, ministarka prosvjete, nauke i inovacija,
2. Isidora Injac, samostalna savjetnica

V Troškovi puta i boravka

Sredstva za troškove puta i smještaja obezbijediće Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija.